

Қостанай мемлекеттік
педагогикалық институтының

ЖАРШЫСЫ

2011 ж. шілде, №3 (23)
Журнал 2005 ж. қантардан бастап шығады
Жылына төрт рет шығады

Құрылтайшы:
*Қостанай мемлекеттік
педагогикалық институт*

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ

Бас редактор: *Қ.М. Баймырзаев*, география
ғылымдарының докторы, профессор

Бас редактордың орынбасары:
Әбіл Е.А., тарих ғылымдарының докторы

Қадырәлинова М.Т., филол. ғылым. д-ры,
проф.

Күзембайұлы А., тарих ғылым. д-ры, проф.

Рубинштейн Е.Б., тарих ғылым. д-ры

Бектұрғанова Р.Ч., пед. ғылым. д-ры, проф.

Ким Н.П., пед. ғылым. д-ры, проф.

Брагина Т.М., биол. ғылым. д-ры, проф.

Важев В.В., хим. ғылым. д-ры, проф.

Нұрғали Р., филол. ғылым д-ры, проф.

Қуанышбаев С.Б., геогр. ғылым. канд., доцент

Жаркова В.И., филол. ғылым. канд., доцент

Өтегенова Б.М., пед. ғылым. канд., доцент

Назмутдинов Р.А., жантану ғылым. канд.

Бөрібай Қасымханұлы, физ.-мат. ғылым. канд.

Духин Я.К., тарих ғылым. канд., доцент

Терновой И.К., тарих ғылым. канд., доцент

Дүйсенбина Г.К., пед. ғылым. канд.

Сивохин И.П., пед. ғылым. канд.

Кудрицкая М.И., пед ғылым. канд.

Данильченко Г.И., пед. ғылым. канд., доцент

Тогжанова Г.К., пед. ғылым. канд.

Нұрмұхамедова Қ.Т., филол. ғылым. канд.

Тіркеу туралы куәлік №8786-Ж

Қазақстан Республикасының

Мәдениет және ақпарат министрлігімен

19.11.2007 берілген.

Редакцияның мекен-жайы:
110000, Қостанай қ.,
Тарана қ., 118 (ғылыми бөлім)
Тел. (7142) 53-34-71

МАЗМҰНЫ СОДЕРЖАНИЕ

БІЛІМ БЕРУ ҚЫЗМЕТІНІҢ ТЕОРИЯСЫ ЖӘНЕ ӘДІСТЕМЕСІ ТЕОРИЯ И МЕТОДИКА ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

<i>Айтқалиева А.С.</i> Бір сабақтың үлгісі.....	3
<i>Атжанова Н.Е.</i> Кәсібі қазақ тілі сабағы	8
<i>Белозёр Л.П.</i> Региональный компонент элективной дисциплины «Основы исполнительского мастерства».....	13
<i>Елагина В.С.</i> Методическая компетенция педагога	16
<i>Құскадамова К.С., Москалева Г.П.</i> Кураторский час как способ формирования интеллектуальной культуры студентов	14
<i>Олейникова Т.Н., Стоббе Н.И.</i> Развитие познавательного интереса у учащихся среднего звена в процессе изучения биологии	22
<i>Цымбалюк А.П.</i> Реализация принципов организации учебно-исследовательской деятельности учащихся на уроках технологии	24

ГУМАНИТАРЛЫҚ ЗЕРТТЕУЛЕР ГУМАНИТАРНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ

<i>Колобанова Л.Н.</i> Поэтика сновидений в античном эпосе: Гомер и Вергилий.....	29
<i>Назмутдинов Р.А., Тарасов К.В.</i> Изучение влияния семьи на поведение детей в научной литературе.....	32
<i>Олейникова Т.Н., Крюков С.Н.</i> Некоторые аспекты превенции суицидального поведения подростков	35
<i>Сапиева М.С.</i> Национальные истоки камерных произведений композиторов Казахстана	37
<i>Сизоненко А.М., Назмутдинов Р.А.</i> Эволюционные подходы к проблеме девиантного поведения	40
<i>Третьяк С.В.</i> Проблемы гражданского воспитания в современном обществе.....	42
<i>Шевченко Л.Я.</i> Проблемы социального развития молодежи в условиях риска	45
<i>Яковлев Е.В.</i> Педагогическое моделирование как аппарат педагогического исследования.....	49
<i>Яковлева Н.О.</i> Педагогическое проектирование как процесс	53

№3 (23), июль 2011 г.
Издается с января 2005 года
Выходит 4 раза в год

Учредитель:
Костанайский государственный педагогический институт

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Главный редактор: *К.М. Баймырзаев*,
доктор географических наук, профессор

Заместитель главного редактора:
Е.А. Абиль, доктор исторических наук

Кадралинова М.Т., д-р филол. наук, проф.
Кузембайулы А., д-р ист. наук, проф.
Рубинштейн Е.Б., д-р ист. наук
Бектурганова Р.Ч., д-р пед. наук, проф.
Ким Н.П., д-р пед. наук, проф.
Брагина Т.М., д-р биол. наук, проф.
Важев В.В., д-р хим. наук, проф.
Нурғали Р., д-р филол. наук, проф.
Қуанышбаев С.Б., канд. геогр. наук, доцент
Жаркова В.И., канд. филол. наук, доцент
Утегенова Б.М., канд. пед. наук, доцент
Назмұтдинов Р.А., канд. псих. наук
Б. Касымханұлы, канд. физ.-мат. наук
Духин Я.К., канд. ист. наук, доцент
Терновой И.К., канд. ист. наук, доцент
Дюсенбина Г.К., канд. пед. наук
Сивохин И.П., канд. пед. наук
Кудрицкая М.И., канд. пед. наук
Данильченко Г.И., канд. пед. наук, доцент
Тогжанова Г.К., канд. пед. наук
Нурмухамедова К.Т., канд. филол. наук

Свидетельство о регистрации № 8786-Ж
выдано Министерством культуры и
информации Республики Казахстан
19 ноября 2007 года.

Адрес редакции:
110000, г.Костанай,
ул.Тарана, 118 (научный отдел).
Тел. (7142) 53-34-71

**ЖАРАТЫЛЫСТАНУ ЗЕРТТЕУЛЕР
ЕСТЕСТВЕННОНАУЧНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ**
Брагина Т.М. История и современное состояние
Наурузмского государственного природного запо-
ведника (к 80-летию со дня принятия решения о
его создании).....56
Қуанышбаев С.Б., Сабигина А.У. Основные проб-
лемы развития молочной отрасли Казахстана61
Ткаченко А.А., Москалева Ю.В. Формирование цен-
ностного отношения школьников к природе
средствами экологического туризма64

**ЖАС ҒАЛЫМ МІНБЕСІ
ТРИБУНА МОЛОДОГО УЧЕНОГО**
Айсина С.Т. Роль учителя музыки в формировании
социально-активной личности школьников в про-
цессе музыкально-воспитательной работы70
Алтыбаева А.Б. Көркем мәтінді лингвистикалық
талдаудың ерекшелігі.....72
Биргибаева З.К. Правовые аспекты развития
современного общества 75
Жармухамбетова Э.Т. XVIII ғасырдағы қазақ-баш-
құрт қарым-қатынастары79
Исмаилова Г.Г. Пенсионные фонды в Республике
Казахстан.....82
Конвисарова Л.А. Изучение казахского ораторско-
го искусства в курсе «Культура речи»85
Қушмурзина Д.Х. Оқыту үдерісінде тұлғааралық
қарым-қатынастарды қалыптастырудың жолдары..... 88
Разуваева М.В. Правосудие в отношении несовер-
шеннолетних92

**МЕРЕЙТОЙЛЫҚ ҚЫТТЫҚТАУ
ЮБИЛЕЙНОЕ ПОЗДРАВЛЕНИЕ**97

**АВТОРЛАР ЖӨНІНДЕ МӘЛІМЕТ
СВЕДЕНИЯ ОБ АВТОРАХ**..... 99

**ШЫҒАРУШЫЛАР НАЗАРЫНА
ИНФОРМАЦИЯ ДЛЯ АВТОРОВ**..... 100

БІР САБАҚТЫҢ ҮЛГІСІ

Айтқалиева А.С.

Егеменді ел азаматын тәрбиелеудегі мемлекеттік тілдің ерекше орын алатынын атап өткеніміз жөн.

Жастарды жоғары оқу орнында оқыту мен тәрбиелеу - әр оқытушының алдында тұрған зор жауапкершілік, үлкен талап, кезек күттірмес міндеттер. Осы міндеттердің бірі-отансүйгіштікке баулу, патриоттық сезім қалыптастыру. Қазақстандық патриотизм дегеніміз Қазақ мемлекетін Отаным деп сезіну, басқа ұлттардың қазақ халқына сый-құрметпен қарауы, әр ұлттың құқықтық еркіндігін қуаттай келіп, жерін көркейтуге дайын болуы. Көп ұлтты мемлекеттегі адамдардың патриотизмі олардың ұлтаралық қарым-қатынас мәдениетімен ажырағысыз бірлікте қарастырылуы тиіс.

Тарихты, салт-дәстүрді, әдет-ғұрыпты, мәдениетті, өнерді насихаттайтын бірден-бір құрал тіл болып табылады. Осыған орай қазақ тілін үйрететін бір сабақтың үлгісін ұсынуды жөн санадық.

Сабақтың тақырыбы: АСТАНА – Сарыарқа төріндегі Қазақстанның шамшырағы

Сабақтың мақсаты:

I. **Білімділік:** студенттерге Астана туралы жан-жақты мағлұмат беру, білімдерін кеңейту, жаңа сөздермен, грамматикалық тақырыппен таныстыру.

II. **Дамытушылық:** қазақ тілін үйренуде студенттерге дұрыс бағыт-бағдар беру, өз ойларын еркін әрі жүйелі түрде жеткізуге машықтандыру.

III. **Тәрбиелік:** жастарды Отанды сүйуге, елді құрметтеуге баулу, олардың бойында патриоттық сезім тәрбиелеу.

Сабақтың әдісі: топтық, мәтінмен жұмыс, суретпен жұмыс, сұрақ – жауап.

Технологиясы: модульдік технология, интерактивтік оқыту, ақпараттық технология.

Сабақтың көрнекілігі: Қазақстан Республикасының рәміздері, суреттер, сызбалар.

Техникалық құралдар: компьютер, интерактивті тақта, бейнемагнитофон.

Сабақтың барысы:

I. **Ұйымдастыру кезеңі.** а) кезекшімен сұхбат: Сабақта кім жоқ? Ол неге келмеді?

ә) топпен сұхбат: Жыл мезгілі туралы (сұхбатты кезекші жүргізеді).

Ауа райы туралы (сұхбатты оқытушы жүргізеді).

II. **Үй жұмысын тексеру.**

а) «Қазақстан Республикасының рәміздері» тақырыбы бойынша шағын тест (24 сұрақ);

ә) сөздерді жаттауын тексеру (әр студент сөзжұмбақ жасап келеді де бір-бірімен алмасып, сөздік қорын тексереді);

б) кластер бойынша Қазақстан туралы сөйлемдер құрастыру (жаңа сабаққа «Елордасы» сөзі арқылы көшеміз). (1 слайд).

III. **Жаңа сабақ.**

а) сабақтың тақырыбымен, мақсатымен таныстыру. (2 слайд).

ә) оқытушының сөзі: Астана туралы не білеміз? (бір студент тақтаға шығып, сөздерді, сөйлемдерді жазады). Ал, менің бүгінгі сабақта сіздерге ұсынатын мәтіндерім бар. Осы мәтіндер арқылы сіздер Қазақстанның Елордасымен толығырақ танысасыздар.

1. Мәтіндермен танысу.

A. 1. Үнтаспа арқылы тыңдалып, алдағы қағаздарынан қайталап оқытылады /әр студент бір сөйлемнен/.

**АСТАНА - Сарыарқа төріндегі
Қазақстанның шамшырағы**

1998 жылы мамыр айының 6-сында Елбасының жарлығымен Қазақстан Елордасы Астана қаласы болып аталды. Мамыр айының 20-сында «Қазақстан Республикасының астанасының мәртебесі туралы» Заң қабылданды. Маусымның 10-ында Тәуелсіз Қазақстанның жаңа астанасының салтанатты ашылу рәсімі болып өтті.

Қала Сарыарқаның терістігінде, Есіл өзенінің оң жағалауында орналасқан. Астана қаласын дамытудың бас жоспарын жасаған Жапонияның белгілі архитекторы Кисе Курокаваның эскиз идеясы бойынша қала екі бағытта салынып жатыр. Президентіміздің жобалауы бойынша, жаңа қалада Еуропаның сәнділігі мен Шығыстың сымбаттылығы тоғысатын болады.

Ел еңсесінің биіктігі «Астана – Бәйтерек» мұнарасымен бейнеленеді. Бұл алып та таңғажайып ғимарат «Астана – жаңа қала» бағдарламасының тұңғыш жемісі. Ол Елорда төрінде асқақтап тұр. Бәйтерек сияқты ғи-

мараттар бұған дейін әлемде екі жерде – Сиднейде және Анкарада тұрғызылған. Бұл айбынды мұнараны салу барысында 2812 текше метр құйма темір-бетон, 999 тонна металл конструкциялары және прокаттары, 251 тонна өзектемір қолданылды. Жылдам жүретін екі лифт 97 метрлік биіктіктегі панорама залына әп-сәтте алып шығады. Бәйтеректің ұшар басына шыққанда Еуропа мен Азияның кіндігінде орналасқан Астана қаласы алақандағыдай көрінеді.

2. Сөздікпен жұмыс.

Мәтін мазмұнына қарай отырып, келесі сөздердің аудармасын дәптеріңізге жазып алыңыз және қайталаңыз. (3 слайд).

болып аталды	был переименован, назван
мәртебе	статус
қабылданды	был принят
сәнділік	стиль
сымбаттылық	красота
алып	огромный
таңғажайып	удивительный
текше метр	кубический метр
құйма темір-бетон	монолитный железобетон
өзектемір	арматура
алақандағыдай	как на ладони

3. Сұрақ – жауап.

- 1) Астана қай жылы еліміздің бас қаласы болды?
- 2) 1998 жылы 20 мамырда қандай оқиға болды?
- 3) 1998 жылы 10 мамырда қандай оқиға болды?
- 4) Астана қаласы қандай жерде орналасқан?
- 5) Астана қаласын дамытудың бас жоспарын жасаған кім?
- 6) Жаңа қаланың сәулеті қандай болмақшы?
- 7) Астана қаласының еліміз үшін маңызы неде?
- 8) Бәйтеректің ұшар басынан нені көруге болады?

4. Мәтінді аудару.

Студенттердің өздік жұмысы. Дұрыс аудармаларын тауып, жолақ арқылы белгілеу және сөйлемдерді қазақша-орысша айтқызу.

1998 жылы мамыр айының 6-сында Елбасының жарлығымен Қазақстан Елордасы Астана қаласы болып аталды.

6 мая 1998 года по Указу Главы государства столица была переименована в Астану.

Мамыр айының 20-сында «Қазақстан Республикасының астанасының мәртебесі туралы» Заң қабылданды.

20 мая был принят Закон РК «О статусе столицы Республики Казахстан».

Маусымның 10-ында Тәуелсіз Қазақстанның жаңа астанасының ашылу салтанаты болып өтті.

10 июня состоялось торжественное открытие новой столицы независимого Казахстана.

Қала Сарыарқаның терістігінде, Есіл өзенінің оң жағалауында орналасқан.

Город расположен на восточной стороне Сарыарки, на правом берегу р. Есиль.

Астана қаласын дамытудың бас жоспарын жасаған Жапонияның белгілі архитекторы Кисе Курокаваның эскиз идеясы бойынша қала екі бағытта салынып жатыр.

По идее известного архитектора Кисе Курокава из Японии, который создал главный план развития города, Астана строится по двум направлениям.

Президентіміздің жобалауы бойынша, жаңа қалада Еуропаның сәнділігі мен Шығыстың сымбаттылығы тоғысатын болады.

По мнению нашего Президента, в новой столице будут сочетаться величие Европы и красота Востока.

Ел еңсесінің биіктігі «Астана Бәйтерек» мұнарасымен бейнеленген.

Город страны олицетворяет башня «Астана Бәйтерек».

Бұл алып та таңғажайып ғимарат «Астана - жаңа қала» бағдарлама-сының тұңғыш жемісі. Ол Елорда төрінде асқақтап тұр.

Это огромное и удивительно красивое здание является первенцем программы «Астана - жаңа қала». Оно возвышается в центре столицы.

Бәйтерек сияқты ғимараттар бұған дейін әлемде екі жерде – Сиднейде және Анкарада тұрғызылған.

Такие высотные здания, как «Бәйтерек», до этого были построены в Сиднее и Анкаре.

Бұл айбынды мұнараны салу барысында 2812 текше метр құйма темір-бетон, 999 тонна металл конструкциялары және прокаттары 251 өзектемір қолданылды.

В строительстве этой огромной башни было использовано 2812 куб. метров монолитного железобетона, 999 тонн металлических конструкций и проката, 251 тонна арматуры.

Жылдам жүретін екі лифт 97 метрлік биіктіктегі панорама залына әп – сәтте алып шағады.

2 быстроходных лифта мгновенно перевезут вас в панорамный зал, расположенный на высоте 97 метров.

Бәйтеректің ұшар басына шыққанда Еуропа мен Азияныңкіндігінде орналасқан Астана қаласы алақандағыдай көрінеді.

С вершины башни как на ладони можно увидеть Астану.

Б. 1) Үнтаспа арқылы тыңдалып, алдағы қағаздарынан қайталап оқытылады.

АСТАНА - бас қала

Қазақстан Республикасының ең алғашқы астанасы Орынбор (1920-1925), одан кейін Қызылорда (1925-1929), 1929 жылдан 1997 жылға дейін Алматы қалалары болды.

1997 жылы қазанның 20-сында Н.Ә. Назарбаев «Ақмола қаласын Қазақстан Республикасының астанасы деп жариялау» туралы Жарлыққа қол қойды. 1998 жылы мамырдың 6-сында Елбасының Жарлығымен Қазақстан Республикасының астанасы Ақмола қаласы Астана қаласы болып аталды. Осы жылғы маусымның 10-ында тәуелсіз Қазақстанның жаңа астанасының салтанатты ашылу рәсімі өтті. Сөйтіп, енді Астана қаласы Қазақстан Республикасының жаңа астанасы болды.

Аз уақыттың ішінде Астана қаласы көрікті қалаға айналды. Қаланың ортасынан ағып өтетін Есіл өзенінің екі жағындағы батпақ пен қалың өскен қамыстың орны қала халқы демалатын жағажайға айналды. Астана қаласы Президент сарайы, Парламент ғимараты, «Интерконтиненталь» қонақ үйі, Еуразия университетінің жаңа корпусы, Жастар сарайы, министрліктердің үйлері, көп қабатты тұрғын үйлер мен ғимараттар бой көтерді. Парламент үйінің алдында Төле би, Қазыбек би, Әйтеке бидің ескерткіштері орнатылды. Аспанға атылған ақ барыс мүсіні Қазақстанның ХХІ ғасырдағы бақытты болашағын білдіріп тұр.

Әсем Есілдің оң жағасында салынып жатқан жаңа Астананың сұлулығы ерекше. Мұндағы салынып жатқан құрылыстар алыстан көз тартады. «Бәйтерек» ғимараты Астана тұрғындарын, жақын және алыс шетелдерден келген қонақтарды таңқалдырады.

Астананың болашағы әлі алда. Ол Еуразиядағы ең әсем, сұлу, әйгілі қала болмақ.

Астана – Қазақстан Республикасының саяси, әкімшілік, экономикалық мәдени орталығы, бас қала.

2) Сөздікпен жұмыс.

Мәтін мазмұнын еске түсіріп, келесі сөздердің аудармасын дәптерлеріңізге жазып алыңыз және қайталаңыз. (Вспомните содержание текста, запишите перевод следующих слов, повторяя их, запомните) (4 слайд).

жариялау – объявлять
жарлық – указ
елбасы – президент
қол қою – подписывать
салтанатты – праздничный
ашылу рәсімі – церемония открытия
көрікті – красивый
айналу – превращаться
батпақ – грязь
қалың өсетін – густорастущий
қамыс – камыш
бой көтеру – подняться ввысь
ескерткіш – памятник
атылған – взметнувшийся
барыс – барс
мүсін – скульптура
жаға – берег
сұлулық – красота
ерекше – особенный
көз тарту – притягивать взгляд
жақын шетел – ближнее зарубежье
алыс шетел – дальнее зарубежье
саяси – политический
әкімшілік – административный

3) Сұрақ – жауап.

1. Қазақстанның ең алғашқы астанасы қай қала болды?
2. Одан кейін қай қала астана болды?
3. Алматы қай кездерде Қазақ Республикасының астанасы болды?
4. 1997 жылы қазанның 20-сында Қазақстан Республикасының Елбасы қандай Жарлыққа қол қойды?
5. Қай кезде Ақмола қаласы Астана қаласы болып аталды?
6. 1998 жылғы маусымның 10-ында Астанада не өтті?
7. Астана қаласы қандай қалаға айналды?
8. Астана қаласында қандай көрікті жерлер бар?
9. Әсем Есілдің оң жағасында нелер бар?
10. Астана ненің орталығы?

5. Қазақстан Республикасы Еуразияның ... бөлігінде орналасқан
- солтүстік
 - батыс
 - орталық
 - шығыс
 - онтүстік
6. Қазақстан Республикасы солтүстігінде ... мемлекетпен шектеседі
- Ресеймен
 - Қырғыстанмен
 - Қытай мемлекетімен
 - Түркменстанмен
 - Өзбекстанмен
7. Қазақстан Республикасы ақсүйек, демократия... және бірт... тас мемлекет болып
- лық, ұ, табылады
 - тық, ұ, келеді
 - дық, ү, тұрады
 - лық, ы, шығады
 - лық, ұ, кездеседі
8. Қазақстан Республикасы шығысында ... мемлекетпен шектеседі
- Қытай
 - Ресей
 - Өзбекстан
 - Қырғыстан
 - Түркменстан
9. Республикамыздың батысында ... теңіз бар
- Каспий
 - Арал
 - Балхаш
 - Шу
 - Іле
10. Мемлекеттік рәміздердің болмысын, мағынасын жақсы білу ... парызы
- бәріміздің
 - нәрестелердің
 - шетелдіктердің
 - өсімдіктердің
 - жанұялардың
11. Мемлекеттік туымыздың түсі
- жасыл
 - зәңгір көк
 - ақ түс
 - сары түс
 - қара түсті
12. Көк түс ... белгісі
- жер мен ағаштың
 - қарға мен торғайдың
 - жапырақ пен шөптің
 - ауа мен судың
 - көбелек пен қоңыздың
13. Геральдист Ансельм жасаған кесте бойынша көк түс ... белгісі
- ақылдық, еркіндік
 - ақымақтық, әдепсіздік
 - сараңдық, әсімдік
 - сүйкімділік, әдептілік
 - адалдықтың, тазалықтың
14. Бір түсті – көк ... идеясын білдіреді
- мемлекеттік тұтастық
 - мемлекеттік елтаңба
 - мемлекеттік ту
 - мемлекеттік тіл
 - мемлекеттік әнұран
15. Тудағы күн ... белгісі
- берекесіз және сараңдық
 - байлық пен берекенің
 - еңбекқор мен жалқаулық
 - бақытты және сымбаттылық
 - іскерлік пен беделдік
16. Тудағы қыран ... белгісі
- қарапайымдылық бейнесі
 - тартымдылық бейнесі
 - еркіндік бейнесі
 - бақытты бейне
 - ұлттық бейне
17. Ұлттық өрнек – қазақ халқының білдіреді
- мектеп оқушыларын
 - халық ақындарын
 - бүкіл халықты
 - мәдениетін және көркем танымын
 - поэтикалық жазушыларын
18. Біздің елтаңбамыз ... ішінде
- шеңбердің
 - үйдің
 - қаланың
 - пәтердің
 - қораптың
19. Шеңбер мағынасы ... білдіреді
- отанды
 - тіршілік, шексіз өмірді
 - азаматтықты
 - адал өмірді
 - сезімді
20. Елтаңбадағы ең негізгі белгі
- уық
 - кереге
 - шаңырақ
 - жиһаз
 - өнеркәсіп
21. Шаңырақ деген сөз ... ұғымдарды білдіреді
- киіз үй, өмір

- b. халық, мәдениет
- c. мәдениет, өнер
- d. үй, Отан
- e. табиғат, климат

22. Дұрыс жауабын табыңыз: «Отан ... басталады»

- a. қаладан
- b. көшеден
- c. базардан
- d. мектептен
- e. отбасынан

23. Шаңырақ әлемдік геральдика тарихында ... рет пайдаланылып отырған бейне

- a. тұңғыш рет
- b. көп рет
- c. екінші рет
- d. үнемі
- e. тұрақты

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1 Бектұров Ш., Бектұрова А. *Казахский язык для всех: Оқу құралы.* – Алматы: Рауан, 2004.

2 Белгара Б.Б., Құрманова Н.Ж. *Жаңа толқын /мемлекеттік тілді жеделдете оқыту оқу-әдістемелік кешені.* - Астана, 2007.

3 Исмагулова Б., Ережепова Э., Абдижапарова Г. *Словарь: 30000 слов.* - Алматы: Аруна, 2008.

Резюме

В данной статье представлен образец одного занятия по казахскому языку для студентов неязыковых специальностей. Автором прослеживается тесная взаимосвязь обучения и воспитания.

Conclusion

The article is devoted to the research of the topical problem of teaching the state language for the students of non-linguistic faculties. On the example of one lesson the author distinguishes the interaction of teaching and their bringing-up.

КӘСІБІ ҚАЗАҚ ТІЛІ САБАҒЫ

Атжанова Н.Е.

Орыс аудиториясында жұмыс істейтін оқытушы мемлекеттік тілді қазіргі заман талаптарына сай жүргізу үшін барлық мүмкіндікті пайдаланғаны дұрыс. Сондай мүмкіндіктің бірі – қазақ тілі сабақтарын мамандықпен тығыз байланыста өткізу.

Мемлекеттік тілді орыс тілді студенттерге оқыту дегеніміз Қазақстан азаматтарының бір-бірімен түсінісуі және қарым-қатынас құралы ретінде ұтымды пайдаланудың тәсілдерін игеруге толық әдістемелік жағдай жасау болып табылады.

Мемлекеттік тілді оқытуға қойылатын басты талап – қазақстандық орыс тілді азаматтардың бір-біріне таза ниеті, шын жүректен шынайы сыйластық (өзін-өзі сыйлай білген адам ғана басқа адамдарды да сыйлай біледі деген қағиданы ұстану), мемлекеттік тілге сұранысты заң ретінде мойындап, азаматтық борышы ретінде бұлжытпай орындауға дайын болуы, қазақ тілінің фонетикалық, лексикалық, морфологиялық, синтаксистік бірліктерін тәжірибе жүзінде ұтымды қолдана білуі. Білім алушыларға қазіргі күні таңдап алған маман-

дығы бойынша жұмысқа орналасу үшін мемлекеттік тілді, орыс тілін, ағылшын тілін білу басты міндет екенін ұғындырып, жиі-жиі естеріне салып отыру қажет.

Мектеп қабырғасынан қазақ тілі пәні бойынша азды-көпті біліммен келетін оқушыларға университет қабырғасында тіл үйретудің өзіндік қиындықтары мен мәселелері жеткілікті. Көп жағдайда студенттер жекелеген сөздерді жаттағанымен, сөйлем құрауға, өз ойын тыңғылықты жеткізуге шорқақтық танытып жатады.

Адамның сыртқы ортаны тануы жекелеген қасиеттерден, жеке бөліктерден тұрғанымен, белгілі бір ұғым, түсінікті тұтастай қабылдайды. Қазақ тілін басқа ұлт өкілдеріне оқытуда қабылдаудың осындай тұтастық заңдылықтары мен даралық ерекшеліктерін дұрыс байланыстыру арқылы жақсы нәтижеге жетуге болады.

Тиімді тәсілдердің бірі–ұғымды ассоциациялық байланыста түсіндіру, түбірлес сөздермен салыстыру.

Мамандық игеру дегеніміз тандап алған мамандығы бойынша терең және жан-жақты білім алу, алған теориялық білімін практикада іске асыруды үйрену, мамандыққа керекті дағдыларды қалыптастыру. Осы орайда жоғары оқу орнында мемлекеттік тілді үйретудің негізгі мақсаты – мамандық бойынша кәсіби терминдерді меңгерту, төл мәтіннен ықшамдалған таным-тәрбиелік мәтіндер негізінде білімін тереңдету, күнделікті тұрмыс-тіршілікте және келешекте атқаратын қызметінде университет қабырғасында алған білімін іске асыра алуын қамтамасыз ету.

Біздің пікірімізше мемлекеттік тілді студенттерге үйретудің жаңа бағыттары мыналар:

- Қарым-қатынас құралы ретінде оқыту;
- азаматтық борышын заңды тұрғыда

бұлжытпай орындауды ұғындыру;

– өзін басқаларға білікті маман ретінде мойындату арқылы ортақ тіл табатынын дәлелдеу;

– келешекте мемлекеттік тілді ақпараттық және ресми қарым-қатынас құралы тұрғысында пайдалану қажеттілігі туындайтынын түсіндіру.

Жоғарыда келтірілген ой-тұжырымдамаларды негізге ала отырып, «Қаржы және несие» мамандығына оқитын студенттер үшін өткізілетін қазақ тілі сабағының бір үлгісін ұсынуды жөн санадық.

Сабақтың тақырыбы: Қазақстан Республикасының салық жүйесі.

Сабақтың мақсаты:

Білімділік: Қазақстан Республикасының салық жүйесі тақырыбы бойынша мәтіндермен таныстыру, жаңа сөздермен жұмыс жүргізіп, оларды меңгерту.

Дамытушылық: мәтінді мазмұндауға дағдыландыру, сөздік қорын молайту, тілін жаттықтырып, көркем сөйлеуге үйрету.

Тәрбиелік: өзге ұлт өкілдерінің қазақ тілін оқып-үйренуге деген ықыласы мен қызығушылығын арттыру, қазақстандық патриотизмге тәрбиелеу, болашақ мамандығына бағыт-бағдар беру.

Сабақтың түрі: жаңа білім беру сабағы

Сабақтың көрнекілігі: слайд, үлестірмелі карточкалар, тірек кесте; техникалық құралдар: теледидар, бейнемагнитофон, мультимедиа, компьютер.

Сабақтың барысы:

I. Үй тапсырмасын тексеру.

II. Жаңа тақырыпты түсіндіру.

III. Сабақты қорытындылау.

1. Мәтіндермен жұмыс (экранда беріледі)

Мәтін (1) Салық ұғымы.

Салықтар – заң жүзінде белгіленген, белгілі бір мөлшерде және мерзімде бюджетке төленетін қайтарусыз және өтеусіз сипаттағы міндетті ақшалай төлемдер. Салықтардың экономикалық мәні ұлттық табыстың бір бөлігі екендігінде.

Салық – экономиканы мемлекеттік реттеудің ең белсенді құралдарының бірі. Салықтар қаржының бастапқы категориясы болып табылады.

Салықтар мемлекетпен бірге пайда болды және дамыды. Салықтар тауар-ақша қатынастарын реттейді.

Белгілі философ Фрэнсис Бэкон «салықтарды төлеу әр азаматтың қасиетті борышы» деген еді.

Қазақстан Республикасы Конституциясының 35-бабында: «Заңды түрде белгіленген салықтарды, алымдарды, өзге де міндетті төлемдерді төлеу әркімнің борышы әрі міндеті болып табылады», – деп жазылған.

Салықты қарапайым тілмен айтатын болсақ, мемлекеттік бюджет деуге болады. Ал мемлекет кім – ол өзіміз, ол біздер.

Мәтін (2) Салық қағидаттары.

Белгілі экономист ғалым А. Смит ұсынған классикалық қағидаттар:

1) салық төлеушінің әрқайсының табысына сәйкес алынуы тиіс (**әділеттілік қағидаты**);

2) салықтың мөлшері мен оны төлеу мерзімі алдын ала және дәл анықталуы керек (**анықтылық қағидаты**);

3) әрбір салық салық төлеуші үшін неғұрлым қолайлы уақытта және әдіспен алынуы тиіс (**қолайлылық қағидаты**);

4) салықты алудың шығындары өте аз болуы тиіс (**үнемділік қағидаты**)

Мемлекет салық саясатын экономикалық саясатқа сәйкес жүргізеді.

Мәтін (3) Салықты не үшін төлейміз?

Салық дегеніміз – үкіметтің кәсіпорындардан, адамдардан алатын төлемі. Қалай мемлекет пайда болды, салық та солай дүниеге келді. Салық бірінші рет Қытайда пайда болды. А. Смит салықты «әділетті салық» деп атаған.

Қазіргі нарықтық экономикада салық мақсатты болу керек: қай жерге өте қажет, салықтан жинаған қаржыны сол жерге жұмсау керек. А. Смитше айтатын болсақ, салық халықтың өзі үшін қызмет етеді десек те болады.

Салық салыну тәсіліне қарай *төте* және *жанама* болып бөлінеді.

Салықтың мынадай міндеттері бар:
қазыналық міндет;
бөлу міндеті;
ынталандыру міндеті;
шектеу міндеті;
бақылау – бөлу міндеті.

Салық саясаты – салық салу саясындағы ресми салық саясаты, ол салық салудың айқындалмалық ерекшеліктерін, оларды жүзеге асырудың басты қағидаларын, мақсаты мен әдістерін, тиісті ақпараттық және заң шығарушылық базаны айқындайды.

Мәтін (4) Қазақстан Республикасындағы салықтар.

Қазақстан тарихында салық салу мәселелерін шешуге орасан зор үлес қосқан бірден-бір құқықтық дерек көзі Тәуке ханның «Жеті жарғысы» болып табылады.

Салықтар, салық салу және салықтық құқық жөнінде кезінде А. Смит, Д. Рикардо, У. Петти, Н. Тургенев, М. Сперанский, Ш. Уәлиханов, Ы. Алтынсарин, А. Құнанбаев, А. Байтұрсынов, А. Бөкейханов, кейіннен бұрынғы Кеңес кеңістігі мен қазіргі егеменді еліміздің ғалымдары М. Оспанов, А. Худяков қалыптастырған маңызы зор теориялар, экономикалық және құқықтық көзқарастар осы салықтардың қоғам мен мемлекет үшін ауадай қажет екенін дәлелдеп отыр.

Қазақстан Республикасында қабылданған заңдарға сәйкес мемлекеттік бюджетке түсетін және оны реттейтін **жалпы мемлекеттік салықтар**, сондай-ақ жергілікті бюджеттің көздері болып табылатын **жергілікті салықтар** қолданылады.

Жалпы мемлекеттік салықтарға мыналар жатады:

- заңды және жеке тұлғалардан алынатын табыс салығы;
- қосымша құнға салынатын салық; акциздер;
- құнды қағаздармен жүргізілетін операцияларға салынатын салық;
- жер қойнауын пайдаланушылардың арнаулы төлемдері мен салығы;

Жергілікті салықтарға мыналар жатады:

- жер салығы;
- заңды және жеке тұлғалардың мүлкіне салынатын салық;
- көлік құралдарына салынатын салық;
- жол салықтары.

Жоғарыда берілген мәтіндер бойынша келесі тапсырмалар орындалады:

1) мәнерлеп оқыңыз (қазақ тіліне ғана тән дыбыстардың дұрыс айтылуына, екпінге, интонацияға ерекше назар аударыңыз);

2) тірек сөздерді теріп жазыңыз;

3) аудармасын ауызша баяндаңыз;

4) сұрақ – жауап құрастырыңыз;

5) жазбаша тезис құрыңыз;

6) кластер жасаңыз (салық дегеніміз не; салық түрлері)

7) синонимдік қатардағы сөздерді сөйлемге қатыстырыңыз: салықтар – төлемдер – алымдар

8) грамматикалық тапсырмалар: үшінші мәтіннен бес жай сөйлем теріп жазып, синтаксистік талдау жасаңыз; бірінші мәтіндегі зат есімдерге морфологиялық талдау жасаңыз; екінші мәтіндегі етістіктерге морфологиялық талдау жасаңыз; салық сөзінің анықтауыштары түгел теріп жазыңыз.

2. Жаңа сөздер мен сөз тіркестері

салық салу – налогообложение

салық саясаты – налоговая политика

салықтарды өндіріп алу – взимание налогов

салықтар алу (түсім базисы) – базис взимания налогов (выручки)

салық есептеуге арналған базис – базис для исчисления налога

салықсыз аймақ – безналоговая зона

қос салық есептеу – двойное начисление налога

үстеме табыс салығы – добавочный подоходный налог

салық салынғанға дейінгі пайда – доналоговая прибыль

салық төлегеннен кейінгі кіріс – посленалоговый доход

салық салынатын табыс – доход, облагаемый налогом

салық туралы заң жобасы – законопроект о налогах

салықтар мен олардың көздерін жіктеу – классификация налогов и их истоков

салықтарды жинауға жұмсалатын шығын – затрата на сбор налогов

салықтағы жеңілдіктер – налоговые льготы
сауда-делдалдық қызметтен алынатын табыс – доход от торгово-посреднической деятельности
төленуге тиісті салықтарды өндіріп алу шаралары – меры по взысканию подлежащего к оплате налога

жер салығы – земельный налог

мүлік салығы – налог на имущество

банктерге салынатын салық – налог на банки
шетелдік валютаға салынатын салық – налог на иностранную валюту

автокөлік құралдарына салынатын салық – налог на автотранспортные средства

корпорациялар салығы – налог на корпорации
халықаралық саудаға салынатын салық – налог на международную торговлю

мұра салығы – налог на наследство

жылжымайтын мүлік салығы – налог на недвижимое имущество

көтерме саудаға салынатын салық – налог на оптовую продажу

акцияларды табыстауға салынатын салық – налог на передачу акций

өндірушілерге салынатын салық – налог на производителей

құнды қағаздарға салынатын салық – налог на ценные бумаги

әлеуметтік сақтандыруға салынатын салық – налоги на социальное старование

салық мәдениеті – культура налога

қосымша құн салығы – налог на добавочную стоимость

кеден салығы – таможенный налог

салық төлеуші – налогоплательщик

СТН (салық төлеушінің тіркеу нөмірі) – РНН (регистрационный номер налогоплательщика)

салық төлеуден жалтару – уклонение от уплаты налога

салықтан жалтаруға салынатын айыппұл – денежный штраф на уклонение от уплаты налога

тең салық тәртібі – равный налоговый режим

баз салығы – налог на пошлину

салықты кері өндіріп алу – обратное взимание налога

тауар салығы – товарный налог

салық әкімшілігі – налоговая администрация

салық мағлұмдамасы – налоговая декларация

салық есебі – налоговый учет

салық салынбайтын активтер – необлагаемые активы

салық салынбайтын ең төмен табыс – необлагаемый минимум дохода

салық сомасы туралы ресми хабарлама – официальное извещение о сумме налога

кемімелі салық – регрессивный налог

жасырын салық – скрытый налог

өтемдік салық – компенсационный налог

3. Үлестірімелі карточкалармен жұмыс.

№ 1. Сұрақтарға жауап беріңіз

1) Заңды тұлғалар салықтың қандай түрлерін төлейді?

2) Жеке тұлғаларға қандай салықтар салынады?

3) АҚШ – тың салық жүйесі туралы не білесіз?

№ 2. Қазақ тіліне аударыңыз.

Налогообложение, налоговая политика, взимание налогов, базис взимания налогов, базис для исчисления налога, безналоговая зона, двойное начисление налога, добавочный подоходный налог, доналоговая прибыль, доход, облагаемый налогом, законопроект о налогах, классификация налогов и их истоков, посленалоговый доход.

4. Пікіріңізді білдіріңіз.

1) Салық төлеу – Қазақстанның әр азаматының борышы.

2) Салық мәдениеті дегенді қалай түсінесіз?

3) Салықты не үшін төлейміз?

4) Салық саясатын қалай түсінесіз?

5. Мақал – мәтелдер, қанатты сөздер (слайд арқылы беріледі)

Қарызсыз кедейлік те байлық.

Екі қолға бір күрек.

Саудада достық жоқ.

Шығын шықпай, кіріс кірмейді.

Судың да сұрауы бар.

Уақыт алтынан да қымбат.

Сауда сақал сипағанша.

Қарыз күліп, барып жылап қайтады.

Есепсіз ақша жоқ.

Есеп білмеген есек.

Арзан алдайды.

Түстік өмірің болса, кештік мал жина.

Шығын олжаға татымайды.

Ісінді тындыр, алаңсыз қыдыр.

Көп түкірсе көл болар.

Алмақтың салмағы бар.

Қанағат қарын тойғызады,

Қанағатсыз жалғыз атын сойғызады.

Байлықтың атасы еңбек,

Анасы жер.

6. Студенттердің өткен тақырыптар бойынша білімдерін тексеру, жаңа алған білімдерін пысықтау.

1. Тест тапсырмалары.

1. Қаржы жиналатын, ссуда беретін, ақша есебін жүргізетін мекеме.

- a. банк
- b. биржа
- c. қор
- d. компания
- e. фирма

2. Банктің қызметі

- a. тауар сату, ақша тарату
- b. есеп айырысу, несие беру, салымдар қабылдау
- c. құжаттарды реттеу, құжаттарды әзірлеу
- d. бөлшектік сауда, тауар өндіру
- e. мұнай өндіру, экспортқа шығару

3. Банк клиенттерге сапалы қызмет көрсетуге береді

- a. уәде
- b. кепілдік
- c. қаржы
- d. кеңес
- e. салық

4. Қазақстан Республикасындағы банк жүйесі деңгейден тұрады

- a. екі
- b. төрт
- c. үш
- d. бес
- e. алты

5. Оплата наличными сөз тіркесінің дұрыс аудармасын табыңыз.

- a. қолма – қол төлеу
- b. жедел төлеу
- c. мезгілінде төлеу
- d. алдын – ала төлеу
- e. кейін төлеу

6. Бағалы қағаздардың түрлері:

- a. Акциз, вальвация, девальвация
- b. Облигация, акция, вексель
- c. Лимит, лицензия, патент
- d. Дисконт, купон, эмиссия
- e. Биржа, политика, повышение

7. Финансирование сөзінің аудармасын табыңыз.

- a. айырбастау
- b. қаржыландыру
- c. тұрақтандыру
- d. сақтандыру
- e. құлдырау

8. Финансы сөзі ... тілден шыққан

- a. латын
- b. неміс
- c. итальян
- d. ағылшын
- e. араб

9. Синонимдік қатарды табыңыз.

- a. өнім шығару, өнім өндіру
- b. тауар сату, қор ашу
- c. ақша жинау, ақша айырбастау
- d. есеп ашу, есеп шығару.
- e. қаржы қоры, сауда қоры

10. Нарықтық экономиканы ілгері жеткізетін күш:

- a. қайырымдылық
- b. бәсекелестік
- c. мұқтаждық
- d. жылдамдық
- e. бәсеңдік

11. Мүлік салығы тіркесінің дұрыс аудармасын табыңыз

- a. налог с оборота
- b. налог на имущество
- c. налог на прибыль
- d. косвенный налог
- e. налог с производства

12. Қозғалмайтын мүліктерді (тұрғын үйді, өндіріс ғимараттарын, жерді және т.с.с.) кепілдікке ала отырып, ұзақ мерзімге берілетін несие түрі

- a. ипотекалық
- b. маусымдық
- c. тұтыну
- d. ломбардтық
- e. жедел несие

13. Шығарылатын өнімді сатып алып, тұтынатын адам.

- a. тұтынушы
- b. салымшы
- c. сақтандырушы
- d. сатушы
- e. бақылаушы

14. Табыс сөзінің аудармасын көрсетіңіз

- a. доход
- b. затраты
- c. расход
- d. вклад
- e. имущество

15. Презентация сөзінің аудармасы

- a. жоспарлау, жобалау
- b. кепілдеме беру
- c. таныстыру, жарнамалау

- d. шартты белгі, төлем құралы
e. атақты, даңқты
16. Скидканың қазақшасы
a. шегерме
b. өндіру
c. келісім
d. арзан
e. табыс
17. Свободная конкуренция тіркесінің аудармасын табыңыздар
a. еркін бәсеке
b. еркін сауда
c. еркін дем алу
d. еркін ақша
e. еркін айналым
18. Рұқсат қағаз қалай аталады?
a. лицензия
b. лизинг
c. демпинг
d. облигация
e. акция
19. Нарықта сұраным мен ұсынымның нәтижесінде пайда болатын баға қалай аталады?
a. еркін баға
b. мемлекеттік баға
c. келісімді баға
d. көтерме сауда бағасы
e. шектеулі баға
20. Жоғарыдан мемлекеттік органдардың белгілеп, бекітіп беретін бағасы
a. биржалық баға
b. есептік баға
c. еркін баға

- d. мемлекеттік баға
e. шетелдік баға
- 7. Жаңа тақырыпты қорытындылау.**
Салық төлеу – әр қазақстандықтың азаматтық борышы.
Салық – мемлекеттік бюджетті толтырудың басты жолы.
Ішкі мәдениетті, сыртқы мәдениетті қалай бағаласақ, салық мәдениетін де солай қадірлейік.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

- 1 Күзекова З.С. Қазақ тілі: Оқулық. – Алматы: Раритет, 2007.
2 Сағитова З.М. Профессиональный казахский язык для экономистов, бухгалтеров, аудиторов: Учебное пособие. – Көкшетау: Келешек - 2030, 2008.
3 Құсайынова А.К. Казахско – русский, русско – казахский терминологический словарь: Экономика и финансы. – Алматы: Рауан, 2006.

Резюме

В статье автор предлагает план проведения занятия по казахскому языку, предусматривая профессиональную подготовку будущего специалиста.

Conclusion

The article is devoted to the research of the topical problem of teaching the state language. The author defines the status of the state language in preparing the future specialist.

РЕГИОНАЛЬНЫЙ КОМПОНЕНТ ЭЛЕКТИВНОЙ ДИСЦИПЛИНЫ «ОСНОВЫ ИСПОЛНИТЕЛЬСКОГО МАСТЕРСТВА»

Белозёр Л.П.

Профессиональная подготовка студентов-пианистов – будущих учителей музыки – включает в себя широкое изучение всех фортепианных стилей мировой музыкальной классики.

Большое количество самых разнообразных пособий и методик авторов разных стран посвящено развитию техники пианиста. Эти пособия создавались на протяжении всего времени существования фортепиано (клавесина, клавикорда и т.п.). Чаще всего исполнительское мастерство пианиста ассоциируется с его технической оснащённостью, позволяющей

исполнять самые виртуозные произведения. Но понятие мастерства музыканта подразумевает высокий уровень исполнения, связанный с творческим раскрытием замысла произведения, превращающего его в предмет искусства и раскрывающего образное содержание музыки.

Государственный общеобразовательный стандарт музыкального образования Республики Казахстан включает в себя – одновременно с формированием технических умений и навыков игры на инструменте – овла-

дение художественным репертуаром разных жанров, форм, стилей и направлений¹.

С.С. Скребков исследовал художественные принципы исторических музыкальных стилей европейской музыки последнего тысячелетия, включая современность, и стремился раскрыть «универсальные законы музыкального мышления», выявить всеобщую логику музыки. Он пришёл к выводу: «Если бы не существовало этих универсальных законов музыкального мышления, мы не могли бы понимать искусства наших далёких предков, наших собратьев иных национальных культур и стилей, мы оказались бы бессильными перед воинствующим модернизмом, отрицающим преемственность традиций и игнорирующим опыт народного и классического искусства» [1, 12].

Будущие учителя музыки изучают различные художественные стили мировой музыкальной классики: барокко, классицизм, романтизм, импрессионизм и др.

Связующим звеном между искусством и жизнью являются художественные (музыкальные) образы. Недаром художественный образ называют «формой мышления в искусстве» и явлением общественного порядка, главным «инструментом», с помощью которого искусство исследует жизненные процессы» [2, 16]. Для передачи образного содержания музыкальных произведений пианисты применяют различные выразительные средства музыки и специальные исполнительские приёмы: штрихи (способы связи между звуками), динамические оттенки (нюансы громкости), различные темпы, агогические отклонения (ускорения и замедления темпа) и т.п. Яркое представление (понимание) музыкального образа помогает найти нужные градации в применении выразительных средств инструмента.

Для обновления содержания образования в соответствии с Государственным общеобязательным стандартом нами решается задача разработки национально-регионального компонента при подготовке будущих учителей музыки на базе элективной дисциплины

«Основы исполнительского мастерства». В задачу регионального компонента входит формирование у студентов знаний о своеобразии родного края, знакомство с музыкальным искусством, приобщение к национальным традициям.

Казахское музыкальное искусство является важной частью национального культурного наследия, и будущим учителям музыки предстоит воспитывать школьников в духе сохранения и бережного отношения к отечественной культуре.

В Докладе международной комиссии по образованию ЮНЕСКО говорится, что воспитание и обучение должно содействовать тому, чтобы «с одной стороны, человек осознал свои корни и тем самым мог определить место, которое он занимает в современном мире, а с другой – привить ему уважение к другим культурам»². Введение регионального компонента в преподавание различных гуманитарных дисциплин (литература, история, музыка и др.) расширяет кругозор студентов, прививает любовь к родному краю, воспитывает бережное отношение к природе, памятникам истории и т.д.

В процессе изучения элективной дисциплины «Основы исполнительского мастерства» у будущих учителей музыки формируются представления о многообразии музыкальных культур, воспитывается позитивное восприятие культурных различий и гуманного межнационального общения. Будущие учителя музыки, сохраняя свою национальную идентичность (на одном курсе учатся студенты различных национальностей), учатся с уважением относиться к иным этническим общностям.

В основу методики преподавания дисциплины положены компоненты общей дидактики: формирование мотивации для приобретения знаний, содержание музыкально-теоретических знаний, формирование умений и навыков анализа и исполнения музыкальных произведений

Композиторы разных стран и художественных направлений пишут музыку, несущую в себе национальный колорит. Поэтому большое значение имеет воспитание музы-

¹ См. Государственный общеобязательный стандарт образования Республики Казахстан. Высшее образование. Бакалавриат. Специальность 5В 010600 – Музыкальное образование. ГОСО РК 6.08.062 – 2010. Министерство образования и науки Республики Казахстан. – Астана. – С. 30.

² Образование: сокрытое сокровище: Доклад международной конференции по образованию для XX века, представленный ЮНЕСКО, 1997.

кально-слуховых представлений национальных особенностей музыки разных народов. Формированию этих представлений помогают знание психологических особенностей восприятия музыки, музыкально-теоретические знания и практические умения и навыки анализа и исполнения музыкальных произведений.

Исполнителю необходимо знать характерные особенности музыкального фольклора, который в разных странах служит основой национального стиля музыки.

Музыкальное восприятие осуществляется в комплексе: воспринимается и высота, и громкость, и тембр звуков. Восприятие включает в себя воображение, содержащее образное представление событий, предметов, и несёт их эмоциональную окраску. Поэтому музыка воспринимается не столько как объект окружающего нас мира, сколько как его образ, выраженный музыкальными звуками.

«Музыка есть средство общения между людьми. Чтобы говорить музыкой, нужно не только владеть этим языком, но и иметь, что сказать. Мало того, даже и для того, чтобы понимать музыкальную речь во всей ее содержательности, нужно иметь достаточный запас знаний, выходящих за пределы самой музыки, достаточный жизненный и культурный опыт. Хороший музыкант, кем бы он ни был – композитором, исполнителем или просто понимающим слушателем, – должен быть человеком большого ума и большого чувства» [3, 51-52].

Студенты кафедры музыкальных инструментов факультета истории и искусств Костанайского государственного педагогического института при изучении элективной дисциплины «Основы исполнительского мастерства» получают учебную информацию в контексте осознания многообразия мировой культуры.

Региональный компонент дисциплины включает в себя изучение стилистических особенностей национального стиля казахской фортепианной музыки.

Метод сравнения и параллелей с произведениями европейских композиторов способствует выявлению стилистических особенностей казахской фортепианной музыки, к которым относятся такие выразительные средства, как диатонические лады, двухголосное изложение фортепианной фактуры, аккордовая фактура секундового и кварто-квинтового строения, подражание фортепианной фактуры звучанию

казахских инструментов – домбры, кобыза, сыбызгы и т.д., образ скачки-движения.

Сегодня многие сочинения казахстанских композиторов прочно вошли в исполнительский репертуар современных пианистов и известны за пределами Казахстана: «Таджикские танцы» и «Казахские танцы» А. Жубанова, фортепианный концерт Е. Брусиловского – первый не только в Казахстане, но и во всей Средней Азии, поэма «Легенда о домбре» и концерты Н. Мендыгалиева, «Ноктюрн» К. Кужамьярова, «Три прелюдии» Г. Жубановой, пьесы из альбома «Школьные годы» А. Исаковой и многие другие.

В учебном процессе, помимо лекций и семинаров, студенты готовят рефераты о творчестве выдающихся композиторов и исполнителей Казахстана, прослушивают аудиозаписи музыкальных произведений. Регулярно проводятся посещения концертов Костанайской областной филармонии. Также студенты и преподаватель на занятиях сами исполняют произведения казахских композиторов. В подготовке рефератов и в содержании лекций используются ресурсы образовательного портала Интернета: «Музыкальное наследие Казахстана», на сайтах которого представлены статьи о музыкальной культуре Казахстана, фотографии и биографии казахских композиторов, сведения о ведущих исполнителях и исследователях музыкального искусства, легенды, сведения о музыкальных инструментах и их фотографии. На сайте, посвященном казахским музыкальным произведениям, студенты имеют возможность прослушать исполнение выдающихся музыкантов, певцов и инструменталистов.

Таким образом, изучение казахской фортепианной музыки и национальных музыкальных традиций нашего региона оказывает большое влияние на формирование духовности и воспитание у студентов гражданственности, любви к Родине и чувства патриотизма.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

- 1 Скребков С.С. Художественные принципы музыкальных стилей. – М., 1973. – 448 с.
- 2 Кузнецова Г. Национальные традиции в контексте музыкальной культуры СССР // Советская музыка. – 1985. - №8.
- 3 Теплов Б.М. Психология музыкальных способностей: Избр. труды. – М., 1985. - Т.1.

4 <http://musicheritage.nlrk.kz/index.php/ru/menu/show/2>

былдап мәдени өзара қатынасқа әзірлігін тәрбиелейді.

Түйін

«Музыкалық білім» мамандығы бойынша білім алатын студенттерге «Орындау шеберлігінің негіздері» атты элективті пәні, болашақ музыка мұғалімдерінің ой өрісін кеңейтеді және әр түрлі көркем стилдердің біліміне, ноталық мәтінді талдау дағдысына машықтандырады, мәдени айырмашылықтарды оң жағынан қа-

Conclusion

Elective subject «Basic skills of masterly performance» for students of «Music education» specialty will enlarge the mind of future music teachers, ply with knowledge of various art styles, develop music text analysis skills, foster positive outlook on cultural differences and willingness to conduct a cultural dialog.

МЕТОДИЧЕСКАЯ КОМПЕТЕНЦИЯ ПЕДАГОГА

Елагина В.С.

Современное российское образование характеризуется противоречивыми тенденциями, которые требуют переосмысления содержания и технологии подготовки будущих учителей.

Теоретический анализ научных работ, обращенных к проблемам педагогического образования, и нормативно-правовых документов показал, что в системе подготовки будущего учителя произошли серьезные изменения, связанные, прежде всего, с вхождением российского высшего образования в европейскую систему образования в рамках Болонского процесса.

Модернизация отечественного образования выдвигает новые требования к качеству подготовки будущих учителей, формированию их готовности к педагогической деятельности в школе.

Современный педагог должен быть профессионально эрудированным, обладать фундаментальными предметными знаниями, а также знаниями педагогики и психологии, в совершенстве владеть передовыми педагогическими методами и технологиями, нести осознанную личную ответственность за качество образования.

Изменения, происходящие в содержании и организации деятельности вуза, их инновационная направленность тесно связаны с изменениями в теоретико-методологической и методико-технологической подготовке студентов.

Масштабность задач, стоящих перед педагогическим образованием, резко повышает актуальность проблемы компетентностного подхода, развития профессионально-педагогической компетентности, ключевых компетен-

ций студентов в процессе их обучения в педагогическом вузе.

Однако эти процессы в вузе носят стихийный характер, в то время как содержание подготовки профессионалов требует тщательного научного исследования, обоснования и разработки теоретических и методических основ становления и развития педагогической компетентности студентов.

Педагогическая компетентность вбирает в себя все аспекты педагогической деятельности учителя, которые обеспечивают накопление профессионально-педагогического опыта, приобретение профессионализма и мастерства.

Педагогическая компетентность, являясь интегральным показателем качества высшего образования, определяется не только уровнем сформированности профессионально-педагогических знаний и умений учителя мобилизовать имеющиеся знания, профессиональным и жизненным опытом в реальной педагогической деятельности, связанной с решением проблем воспитания и обучения учащихся, но и воспитанием профессионала как личности. Знания, умения и навыки, составляющие исполнительскую сторону профессионально-педагогической деятельности, могут успешно формироваться, развиваться и актуализироваться только в том случае, если они приобретают для студента личностный и общественный смысл, ценность, значение, благодаря которым развиваются такие качества будущего профессионала, как ответственность, мобильность, инициатива, самостоятельность, готовность к творчеству.

Основная задача вузовского образования: научить студентов деятельности по решению педагогических, коммуникативных, дидактических задач, требующих интеграции знаний из разных дисциплин.

В связи с этим в педагогической науке идет поиск новых подходов к организации образовательного процесса в вузе. По своим результатам образовательный процесс в вузе должен отвечать потребностям личности в профессиональном становлении, потребностям общества в гуманистически ориентированных педагогах, потребностям государства в педагогических кадрах, обладающих высоким уровнем педагогической компетентности, позволяющей им решать современные профессионально-педагогические задачи, ясно представлять инновационные преобразования, происходящие в школьном образовании.

Проблема профессионально-педагогической компетентности учителя рассматривается как одна из центральных в психолого-педагогических исследованиях, и в отечественной педагогике в настоящее время имеются определенные теоретические предпосылки подготовки профессионально компетентного учителя.

Профессионально-педагогическую компетентность следует рассматривать как совокупность компетенций, соответствующих основным видам педагогической деятельности. В данной статье предпринята попытка раскрыть содержание и сущность одной из ключевых компетенций педагога – методической, владение которой создает определенные условия для профессионального роста и мастерства учителя.

Методическая компетенция как одна из важнейших составляющих профессиональной и педагогической компетентности представляет собой систему знаний, умений, навыков педагога в области дидактики и методики преподавания своего предмета, оптимальное сочетание методов педагогической деятельности.

Признаком состоявшейся методической компетентности должна стать деятельность по научно обоснованному проектированию, конструированию и моделированию учебного процесса, направленного на обучение школьников, способность учителя к методическому мышлению, рефлексии.

Основными компонентами методической компетенции являются знания в области дидактики, методики обучения предмету, умения конструировать учебный процесс, конкретные дидактические ситуации с учетом психологических механизмов усвоения знаний, а также индивидуальных особенностей учащихся.

Учитель, находясь на конструктивном уровне развития методической компетенции, способен вывести учащихся на максимально возможный для них уровень учебных достижений.

Педагоги-практики отмечают, что наибольшие профессиональные трудности, которые им приходится преодолевать, связаны с отсутствием методических навыков, особенно в сфере методических знаний, педагогического проектирования, инновационной деятельности.

Следует констатировать, что многие начинающие учителя имеют достаточно низкий уровень сформированности методических знаний и умений, навыков самостоятельной конструктивной деятельности. К основным недостаткам в методических умениях учителей, проявляющимся в практической деятельности, мы отнесли:

1) неумение определить и правильно сформулировать цели отдельных уроков, разделов курса;

2) в процессе учебного занятия внимание учителя в основном сосредоточено на собственной деятельности, чем на деятельности учащихся;

3) преобладание «информационной» модели учебного процесса, направленной на репродуктивные методы обучения;

4) неумение анализировать содержание учебного материала;

5) отсутствие логики конструирования учебных занятий;

6) слабое владение методикой формирования понятий, неопределенность терминологии;

7) недостаточный уровень диагностических знаний и умений учителя;

8) преобладание фронтальных форм организации деятельности учащихся;

9) отсутствие индивидуального и дифференцированного подхода к организации обучения учащихся;

10) недостаточное знание инновационных образовательных технологий и неумение использовать их на уроках.

Кроме того, большинство учителей испытывают затруднения в конструировании учебного процесса в условиях новых образовательных стандартов по предмету, разработке учебно-методических комплектов, подготовке учащихся к единому государственному экзамену по предмету. Многие педагоги предпочитают использовать в своей профессиональной деятельности готовые методические разработки, копируя чужой педагогический опыт.

В составе методической компетенции мы выделяем дидактические и частнометодические умения.

К первой группе – дидактические умения – относятся умения:

- планировать учебный процесс;
- определять и формулировать цели учебного занятия;
- анализировать содержание, подлежащее усвоению;
- определять адекватные целям и содержанию методы обучения для конкретного урока;
- определять формы организации познавательной деятельности учащихся;
- осуществлять диагностику знаний и умений учащихся;
- проводить анализ и самоанализ учебных занятий;
- организовывать самостоятельную работу с учащимися.

К второй группе – частнометодические умения – относятся умения:

- составлять тематическое планирование по предмету;
- формулировать дидактические цели по теме (разделу), к отдельному учебному занятию;
- осуществлять подбор основного и дополнительного содержания учебного материала по теме урока или учебного занятия;
- организовывать самостоятельную работу учащихся на учебном занятии и дома;
- определять методы обучения и формы организации познавательной деятельности учащихся;
- осуществлять дифференцированный подход в процессе обучения учащихся;

• умения использовать различные методы и формы контроля знаний и умений учащихся;

• использовать различные средства обучения, в том числе и ТСО, информационно-цифровые ресурсы.

Не имея достаточного уровня методической подготовки, учитель не сможет эффективно решать методические задачи, стоящие перед ним в практической профессиональной деятельности. Например, конструирование учебного процесса начинается с анализа содержания обучения, определения объема учебного материала, подлежащего усвоению, уровня его сложности, выбора различных видов информационных источников. При этом учитель с недостаточной методической подготовкой ограничится только текстом учебника, основное содержание которого должно быть усвоено учеником. Учитель с высоким уровнем методической компетенции обратит внимание, прежде всего, на понятийный аппарат изучаемой темы, выделит основание, ядро, следствия в теории, обратит внимание на закономерности и законы, подлежащие изучению, причинно-следственные связи, определит логику изучения учебного материала во взаимосвязи его отдельных частей и, исходя из этого, определит место данного урока в системе уроков по данной теме.

При выборе методов обучения, форм организации познавательной деятельности учащихся, видов их самостоятельной работы учитель с достаточно высоким уровнем методической компетенции постарается оценить сложность изучаемого материала.

Очевидно, что периоду освоения нового практического опыта деятельности должно предшествовать теоретическое осмысление методических проблем. А это требует специальной подготовки студентов к методической работе в школе уже на этапе вузовского образования, поиска новых образовательных технологий и содержания.

Таким образом, степень и глубина осознания студентами потребности в освоении педагогического мастерства, проявляющегося в том, как студент анализирует, исследует педагогическую ситуацию, как формулирует на основе многостороннего анализа цель и задачи собственной деятельности, определяет актуальность содержания обучения и методы

его представления учащимся, зависят от уровня сформированности их методической компетенции, активной позиции в образовательном процессе вуза и профессиональной направленности.

Түйін

Мақала педагогтың әдістемелік құзіреттілігі мәселесіне арналған.

Мақалада «педагогтың әдістемелік құзіреттілігі», ұжымының мәні және әдістемелік құзіреттіліктің негізгі компоненттері ашылады.

КУРАТОРСКИЙ ЧАС КАК СПОСОБ ФОРМИРОВАНИЯ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЫ СТУДЕНТОВ

Кускадамова К.С., Москалева Г.П.

Современная теория обучения и воспитания молодежи все больше и больше обращается к личности, к тем внутренним процессам, которые вызываются у него деятельностью, общением и специальными педагогическими влияниями, формирующими интеллектуальную культуру студента, его познавательный интерес.

Суть познавательного интереса состоит в том, что объектом его является сам процесс познания, который характеризуется стремлением проникать в сущность явлений.

Познавательный интерес представляет собою сплав важнейших для развития личности психологических процессов. В интеллектуальной деятельности, протекающей под влиянием познавательного интереса, проявляется:

- активный поиск;
- догадка;
- исследовательский подход;
- готовность к решению задач.

Познавательный интерес способствует общей направленности деятельности студента и может играть значительную роль в структуре формирования его личности.

Влияние познавательного интереса на формирование личности обеспечивается рядом условий:

- уровнем развития интереса (его силой, глубиной, устойчивостью);
- характером (многосторонними, широкими интересами);

Conclusion

The given article is devoted to the problem of formation of teacher's methodic competence. It provides with the meaning of the term stated as "the teacher's methodic competence" as well as the leading components of methodic competence.

– своеобразием интереса в познавательном процессе;

– связью с жизненными планами и перспективами.

Указанные условия обеспечивают силу и глубину влияния познавательного интереса на личность молодого человека.

Повышение эффективности в формировании познавательного интереса студентов возможно, если, во-первых, в формировании познавательных интересов им помогают не только преподаватели–предметники, но и куратор; во-вторых, формированию познавательного интереса будет уделяться должное внимание, в-третьих, будут применяться различные приёмы и методы, способствующие его формированию.

Одной из основных форм, способствующих формированию интеллектуальной культуры студентов, является внеаудиторная воспитательная работа в целом, а кураторский час в частности.

Кураторский час – это форма воспитательной работы куратора, при которой студенты принимают участие в специально организованной деятельности, способствующей формированию у них системы отношений к окружающему миру.

Кураторский час выполняет следующие функции: просветительскую, ориентирующую, направляющую, формирующую.

Кураторский час:

- это гибкая по своему составу и структуре форма воспитательного взаимодействия;
- это форма общения куратора и студентов, где ведущую роль играет педагог.

Кураторские часы проводятся с различными воспитательными целями:

- Создание условий для становления и проявления индивидуальности обучающегося, его творческих способностей.
- Обогащение обучающегося знаниями о природе, обществе, человеке.
- Формирование эмоционально-чувственной сферы и ценностных отношений личности студента.
- Формирование студенческого коллектива как благоприятной среды развития и жизнедеятельности студентов.

Их формы и технологии могут иметь множество вариантов в зависимости от поставленной цели. Кураторский час не должен проводиться в назидательном тоне, куратор не должен подавлять инициативу студентов в ходе кураторского часа, их желание высказать свое мнение, выступить с критикой.

Основными компонентами кураторского часа являются:

- **Целевой:** целевые установки должны быть связаны, прежде всего, с развитием индивидуальности студентов, с проектированием и установлением его уникального образа жизни.
- **Содержательный:** содержание кураторского часа является личностно значимым. Оно включает материал, необходимый для самореализации и самоутверждения личности студентов.
- **Организационно-деятельный:** студенты являются полноправными организаторами кураторского часа. Актуальное участие и заинтересованность каждого студента, актуализация его жизненного опыта, проявление и развитие индивидуальности.
- **Оценочно-аналитический:** в качестве критериев оценки результативности кураторского часа выступают проявление и обогащение жизненного опыта студента, индивидуально-личностное значение усваиваемой информации, влияющей на развитие индивидуальности и творческих способностей студентов.

В ходе организации кураторского часа должны быть соблюдены следующие технологические аспекты:

- составление куратором совместно со студентами тематики кураторских часов на новый учебный год;
- уточнение темы и цели кураторского часа, выбор формы проведения;
- определение времени и места проведения кураторского часа;
- определение ключевых моментов и разработка плана подготовки и проведения кураторского часа;
- подбор соответствующего материала, наглядных пособий, музыкального оформления по теме;
- определение участников подготовки и проведения кураторского часа;
- распределение заданий между участниками и группами;
- проведение кураторского часа;
- анализ и оценка результативности кураторского часа и деятельности по его подготовке и проведению.

Существуют различные формы кураторского часа:

- собрания,
- часы общения,
- воспитательные часы,
- экскурсии,
- тематические лекции,
- встречи с интересными людьми,
- викторины по разным областям знаний,
- КВНы,
- тренинги,
- читательские конференции,
- театральные премьеры и т.д.

Мы предлагаем следующую тематику и планы проведения кураторских часов со студентами 1-х курсов.

Тема 1 (сентябрь).

Права и обязанности студентов (определяются Уставом КГПИ и правилами внутреннего распорядка в институте и в общежитии, законами РК «Об образовании», «О высшем и послевузовском профессиональном образовании», Типовым положением о высшем учебном заведении). Вузовский этикет. Кодекс студента КГПИ. Обязанности старосты, журнал посещения занятий, справки по болезни и т.п.

Тема 2 (сентябрь).

Организация учебного процесса:

учебный план специальности, последовательность и взаимосвязь разных предметов.

Недели рубежного контроля. Сессия (рейтинговая система, зачетная неделя, система допусков, освобождение). Назначение на стипендию, перевод с коммерческой на бюджетную основу обучения, отчисление. Государственные и именные стипендии, информация о видах стипендий.

Тема 3 (октябрь).

Рациональная организация самостоятельной работы студентов (посещение консультаций, работа с книгой и конспектом, подготовка к практическим и лабораторным занятиям, контрольным работам, пользование библиотекой, читальными залами и компьютерными классами). Культура умственного труда. Подготовка к первой контрольной неделе.

Тема 4 (октябрь).

История КГПИ, факультета, кафедры, биографии выдающихся ученых КГПИ, день факультета (института), традиции факультета. Посещение музея КГПИ, фотографии выдающихся выпускников факультета.

Тема 5 (ноябрь).

Формула успеха учебной деятельности студента. Подведение итогов первой контрольной недели. Обсуждение проблем, возникших в учебном процессе у студентов.

Тема 6 (ноябрь, апрель).

Можно провести следующие занятия на выбор:

Правовая грамотность студента в вузе. Студенты и закон: «Вопросы и ответы» (пригласить преподавателя правоведения). Работа в библиотеке и в читальных залах (пригласить работников библиотеки на кураторский час). Психологические проблемы адаптации студентов-первокурсников к учебе в институте. Студенческие организации в институте. Организация свободного времени (краткая информация о конкурсах, проводимых в КГПИ).

Тема 7 (декабрь, май).

Подведение итогов второй контрольной недели. Обсуждение проблем, возникших в учебном процессе у студентов.

Тема 8 (декабрь, май).

Подготовка к экзаменационной сессии. Поведение на экзамене.

Тема 9 (февраль).

Этические нормы общения. Системы отношений: «студент – студент», «студент – преподаватель», «студент – администратор».

Тема 10 (апрель).

Здоровый образ жизни студенческой молодежи в современном обществе. Профилактика наркомании и табакокурения. Проводят психолог, специалисты. Анкетирование студентов проводит куратор.

В рамках мероприятий по развитию интеллектуальной культуры студентов возможно проведение кураторских часов по следующим темам:

1. Ы. Алтынсарин – поэт-просветитель.
2. Великие деятели казахского народа.
3. Мир энциклопедий.
4. Мои сильные и слабые стороны.
5. Как развить в себе умение слушать и слышать, смотреть и видеть?
6. Мои «почему?» и ответы на них.
7. Глубинные тайны человеческого познания.
8. *Внимание и внимательность* – слова одного корня?
9. Как научиться управлять собой.
10. Талантливость и гениальность.
11. Тренировка памяти – залог будущего успеха.
12. Человек и творчество. Великие творения человечества.
13. Разговор с самим собой.
14. Как научиться властвовать собой?
15. Мои лингвистические способности. Как они проявляются?
16. Пока я мыслю, я живу.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

- 1 Дейкина А.Ю. Познавательный интерес: сущность и проблемы изучения. 2002.
- 2 Щукина Г.И. Проблема познавательного интереса в педагогике. 1971.
- 3 Щукина Г.И. Педагогические проблемы формирования познавательных интересов учащихся. 1988.
- 4 Новосельцева Г.А. Формирование компетенций в процессе организации внеаудиторных мероприятий // ИД «1 сентября». Сайт Фестиваль педагогических идей «Открытый урок» <http://festival.1september.ru/articles/509203/>
- 5 Тармагнова Е.В. Технология подготовки и проведения классного часа» // ИД «1 сентяб-

ря». Сайт Фестиваль педагогических идей «Открытый урок» <http://festival.1september.ru/articles/509203/>

Түйін

Берілген мақалада студенттердің интеллектуалдық мәдениетінің дамуының жағдай жасауының бір түрі – кураторлық сағат қарастырылады. Мақалада компоненттердің әрекеті, технологиялық аспектілер, сонымен қа-

тар тематика және кураторлық сағаттың өткізу жоспары ұсыныс түрінде берілген.

Conclusion

This article is about one of the forms which promote the development of students' intellectual culture – tutorials. The authors of this article describe functions, components, technological aspects, themes and plans of tutorials.

РАЗВИТИЕ ПОЗНАВАТЕЛЬНОГО ИНТЕРЕСА У УЧАЩИХСЯ СРЕДНЕГО ЗВЕНА В ПРОЦЕССЕ ИЗУЧЕНИЯ БИОЛОГИИ

Олейникова Т.Н., Стоббе Н.И.

В современных условиях реформирования системы образования в Казахстане перед общеобразовательной школой встают новые задачи по развитию у учащихся интереса к усвоению новых знаний, активному самостоятельному поиску значимой для них научной информации. Система образования Республики Казахстан стремится к тому, чтобы развить у учащихся творческие, духовные и физические возможности личности, ставит своей задачей обогащение интеллекта путем создания условий для развития индивидуальности [6].

Важнейшим условием решения этой задачи выступает работа учителя по развитию познавательного интереса у учащихся.

Проблема активизации обучения является центральной в современной педагогике и методике биологии. Сущность активизации обучения заключена в активизации обучающей деятельности учителя, в поиске и использовании им эффективных методических приемов организации учебно-познавательной деятельности учащихся и в активизации деятельности самих учеников путем ее самоорганизации и самоконтроля, развития творческого начала в ней [2].

Из всего многообразия путей активизации обучения на уроках биологии остановимся на одном – активизации познавательного интереса и формирования эмоционального отношения учащихся к урокам биологии.

Познавательный интерес – это важнейший мотив учения школьников. Он проявляется в активности и внимании учащихся на уроках, их эмоциональных реакциях, в вопросах

учителю, чтении дополнительной литературы и т.п. [1].

Анализ научно-педагогической и методической литературы показал, что, несмотря на достаточно пристальное внимание ученых, педагогов и практиков к проблеме развития познавательного интереса у учащихся, остаются вопросы, требующие дальнейшего исследования.

Это связано с объективными изменениями условий обучения, внедрением инновационных технологий в учебный процесс, учетом психофизиологических и возрастных изменений личности учащихся.

В процессе изучения научной литературы и школьной практики мы выявили ряд противоречий:

– между потребностью реализации личностно-ориентированного подхода в обучении и недостаточностью методических рекомендаций по развитию познавательного интереса у учащихся разного возраста;

– между необходимостью развития познавательного интереса учащихся и их недостаточной компетентностью;

– между необходимостью обеспечения связи учебной и внеучебной работы по развитию познавательного интереса.

Выявленные противоречия позволили нам определить проблему исследования «Развитие познавательного интереса у учащихся среднего звена в процессе изучения биологии».

Выбор нами возрастного периода учащихся средних классов обусловлен целым рядом факторов.

Во-первых, это высокая эмоциональная восприимчивость школьников к новой информации. У современного школьника трудно вызвать удивление, интерес и другие чувства, которые формируют стремление к познанию из-за возросшей информированности в различных областях науки. Это обязывает учителя искать пути, которые позволили бы обыденную учебную работу сделать более интересной и занимательной. В данном случае на уроках биологии можно использовать поэзию, живопись; особую роль может играть устное народное творчество [5].

Во-вторых, высокая степень интеллектуального развития. Привлечь и активизировать внимание всех учащихся к материалу урока весьма непросто. Это связано с проявлением у учащихся разных интересов и интеллектуальных возможностей, и традиционные методы не всегда дают положительный результат. В данном случае труд учителя должен быть направлен как на развитие и углубление знаний успевающих, так и на привлечение к учебе неуспевающих [5].

В-третьих, немаловажное значение имеет также само содержание курса биологии. Иногда тема урока уже знакома из курса прошлого года, из средств массовой информации и поэтому материал представляется хорошо известным и неинтересным, из-за чего воспринимается поверхностно. Наличие новизны в учебном материале, использование различных средств обучения в значительной степени повышает интерес учащихся к изучаемому предмету. Такими средствами могут служить эпиграфы к теме урока, наглядные материалы – живые объекты, иллюстрации, слайды, а также музыка, стихи и многое другое. И особое значение имеет организация учебной деятельности учащихся. Чтобы поддержать интерес учеников к уроку, к новой теме, она должна быть разнообразной по формам и видам работы в течение урока [5].

Методисты выделяют 3 уровня развития познавательных интересов учащихся.

Первый элементарный уровень развития познавательных интересов свойствен младшим школьникам, у которых преобладает эмоциональный компонент. Познавательный интерес проявляется в наличии у школьников интереса к внешней занимательности содержания знаний, интересным фактам, описанию

конкретных явлений. Основу его формирования составляет репродуктивно-фактологическая деятельность [4].

Второй уровень развития познавательных интересов характерен для подростков, у которых начинает формироваться интерес к установлению причинных зависимостей, познанию существенных свойств предметов и явлений. У подростков интеллектуальный компонент, заключающийся в стремлении раскрыть сущность изучаемых процессов и явлений, начинает преобладать над эмоциональным. Педагогическое воздействие должно состоять в формировании у учащихся самостоятельности в исследовании биологических процессов и явлений, способствовать решению задач, раскрытию проблем, сущности изучаемых понятий. Этот процесс связан с усложнением характера деятельности, которая носит описательно-поисковый характер [4].

Третий, наиболее высокий уровень развития познавательных интересов заключается в стремлении учащихся к более глубокому познанию сущности предметов и явлений, связи теоретических знаний с практической деятельностью, умении творчески подходить к решению определенных задач. Этот уровень развития познавательных интересов нужно формировать путем организации систематической самостоятельной поисковой деятельности у подростков [4].

Все это надо иметь в виду при выборе методических приемов для активизации познавательного интереса.

Современная система образования предоставляет учителю возможность выбрать из множества методик свою. Это позволяет по-новому взглянуть на привычные вещи и способы подачи материала учащимся. Различные формы проведения уроков могут быть адаптированы к условиям кабинета и общему уровню подготовки учащихся конкретного класса. Это могут быть уроки в форме соревнований, игр, основанные на развитии творческих особенностей, напоминающие публичные формы общения, ориентированные на фантазию, воображение, основанные на аналитических методах, и другие, которые многократно использовались, совершенствовались.

Применение всего разнообразия методических приемов способствует обогащению методов обучения биологии, более эффектив-

ному их использованию в целях прочного усвоения учащимися системы биологических знаний, умений и навыков.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1 Зверев И.Д., Мягкова. Общая методика преподавания биологии: Пособие для учителя. – М.: «Просвещение», 1985.

2 Максимова В.Н., Ковалева Г.Е. и др. Современный урок биологии: Пособие для учителя. – М.: «Просвещение», 1985.

3 Шамардина Т.В. Формируем учебно-познавательную компетентность учащихся // Директор школы. – М., 2007. – №4. – С. 57-62.

4 Мирзоев С.С. Активизация познавательного интереса учащихся // Биология в школе. – 2007. – № 6. – С.35-38.

5 Талызина Н.Ф. Формирование познавательной деятельности учащихся. – М., 1983.

6 Об образовании: Закон Республики Казахстан. – Астана, 2007.

Tүйін

Мақалада оқушыларға биологияны оқыту үрдісінде тану қызығушылықтарын дамыту өзекті мәселе ретінде қарастырылады.

Conclusion

Actual issues of pupils` cognition development in the process of biology study is viewed upon in the given article.

РЕАЛИЗАЦИЯ ПРИНЦИПОВ ОРГАНИЗАЦИИ УЧЕБНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГИИ

Цымбалюк А.П.

Решение задач образования – формирование активной, творчески мыслящей личности, обладающей технологическими знаниями и умениями, способной реализовать их с учетом экономической и экологической целесообразности, – возможно на качественно новом содержании трудового обучения, при использовании современных педагогических технологий, нетрадиционных форм и методов обучения и воспитания, при освоении исследовательского метода как основы технологической подготовки учащихся.

Учебно-исследовательская деятельность учащихся может рассматриваться сейчас как один из ведущих компонентов образовательного процесса, формирующий исследовательский склад ума, позволяющий при решении любой теоретической или практической проблемы сформулировать для себя цель, поставить задачи, выбрать методы их решения и получить желаемый результат. Целью учебно-исследовательской деятельности учащихся является не столько добиться собственно научных результатов, сколько получить основные представления о методике и методах исследования, научиться системной и целенаправленной работе над темой, логичности построения материала и получению аргумен-

тированных выводов, сформировать умения и навыки, необходимые для самостоятельного и творческого познания мира.

Ведущими принципами организации учебно-исследовательской деятельности учащихся выступают:

1. *Приоритетность мотивации исследовательской деятельности.* Этот принцип отражает необходимость организовывать учебно-исследовательскую деятельность учащихся, начиная с актуализации их исследовательской потребности. Следование данному принципу происходит в случае, когда «исследовательские умения формируются не изолированно, в отрыве от цели, а закономерно как средство, необходимое для решения исследовательской задачи» [1].

2. *Свободный выбор.* С наибольшим интересом и увлечением ученик будет выполнять ту деятельность, которая свободно выбрана им самим. Данный принцип реализуется на этапе вовлечения учащихся в исследовательскую деятельность и при выборе тем исследовательских работ учащимися [2].

3. *Отсутствие временных границ.* Деятельность учащихся организуется не только во время учебных занятий, но и в любое удобное для школьников время.